

การเสริมสร้างสันติสุขในสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท

To Reinforce The Peace in Social by Mahayana Buddhism

¹ภัคทีฆวิณห์ ไศสุริยพสุธีร์ และ สุวิน รักสัตย์

¹Pukteekawin Isulyodphasutee and Suvin Raksat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: l.pukteekawin@gmail.com

Received January 17, 2021; Revised February 13, 2021; Accepted May 10, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างสันติสุขในสังคมโดยใช้แนวทางตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท ด้วยการนำเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่นำมาใช้ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนและชักชวน สอน ช่วยเหลือ ให้ผู้อื่นในสังคมได้ปฏิบัติจะสามารถช่วยเสริมสร้างสันติสุขในสังคมและผู้คนจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บทความนี้จะนำเสนอประเด็นที่เป็นหัวข้อ ดังนี้ 1) ความหมายและความสำคัญของสันติสุข 2) การเสริมสร้างสันติสุข 3) หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท 4) การเสริมสร้างสันติสุขในสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; สันติสุข; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The purpose of this article aimed to present ways to reinforce the peace in society by using the principles of Mahayana Buddhism. By presenting the doctrine of the Mahayana religion when used to act according to the doctrine and persuade others to help others in society, it can help to reinforce the peace in society and people will live together happily. This was to present these aspects 1) Meaning and importance of peace, 2) Reinforcing the peace 3) Principles of Mahayana Buddhism, and 4) Reinforcing the peace in society according to Mahayana Buddhism to guide further education.

Keywords: Enhancing; The peace; Mahayana Buddhism

บทนำ

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเสี่ยงภัยคุกคาม ปัญหาที่ผู้คนต้องประสบ เช่น วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ โรคระบาด การก่อการร้าย ภาวะโลกร้อน สภาพสังคมแออัด เปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เนื่องจากวิถีชีวิตจากกระแสของศตวรรษที่ 21 ทำให้วิถีชีวิต พฤติกรรมผู้คนเปลี่ยนแปลงจะเอาแต่ประโยชน์ของตนเองเป็นหลักทำให้เกิดปัญหาห้วงว่างกัน สังคมจึงไม่มีสันติและผู้คนไม่มีความสุข (ศูนย์คุณธรรม, 2561) การเสริมสร้างสันติสุขในสังคม เป็นความสำคัญและจำเป็นเพื่อให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยสันติและมีความสุข วิธีการที่ทำให้มนุษย์เป็นอิสระทางใจได้ก็คือการไขปริศนาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงปลอดภัย สันติภาพที่แท้จริงมิใช่ปรากฏอยู่ภายนอกแต่ต้องมีภายในใจเราต่างหาก ขณะใจเราก็คือขณะโลก เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และอริยสัจ 4 เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้โลกพบสันติภาพ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ย่อมสามารถบรรลุสิ่งที่พึงประสงค์ได้อย่างแท้จริง หลักการทางพระพุทธศาสนาสามารถก่อให้เกิดสันติภาพแก่โลกอย่างแท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) และผู้ปฏิบัติตามหลักคำสอนสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร, พระครูพิพิธปริยัติกิจ, พระครูกลุณยานุสิทธีวัฒน์ และ กมลลาศ ภูวนาธิพวงศ์, 2563) ทั้งนี้การประยุกต์ใช้ของแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุผลที่แตกต่างกันตามบริบทของการดำเนินชีวิต (ธานี สุวรรณประทีป, ชัยชาญ ศรีหาม, พระปลัดประพจน์ สุภาโต และ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, 2563)

ดังนั้น สันติสุขในสังคม จึงจำเป็นต้องใช้ศาสนาเข้ามาขัดเกลากล่อมเกลายให้แก่สังคมมนุษย์ ซึ่งการเสริมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมตามแนวหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหมายถึง บารมี 6 และอแปมัญญา 4 มหาปณิธาน 4 และหลักมหาปณิญา เป็นอีกแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างสันติสุขให้กับสังคมไทย เพราะพระพุทธศาสนาหมายถึง มุ่งเมตตาให้การช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เมตตาที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างสันติและทำให้ผู้คนมีความสุข เพราะผู้คนในสังคมนี้มีความเมตตาต่อกัน มนุษย์จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก การนำแนวทางปฏิบัติของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติตาม จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยสร้างสันติและความสุขแก่สังคมของไทยได้ด้วย

ความหมายและความสำคัญของสันติสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของการเสริมสร้างว่า หมายถึง เพิ่มพูนให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้น ได้แก่ สิ่งใดที่เห็นว่าดีเป็นประโยชน์แก่สังคมก็ควรจะต้องปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2540) ได้กล่าวว่า การสร้างสันติ คือภารกิจที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี มีความรักและช่วยเหลืออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระครูปลัดจรรย์พันธ์ กิตติภาโร (บุญกาญจน์) (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สันติสุข หมายถึง การทำให้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขโดยไม่เกิดการทะเลาะและบาดหมาง

พระนราศักดิ์ วรรณโม (ธรรมศรีใจ) (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สันติสุข คือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ประองคอง สามัคคี มีความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่าง คน สัตว์ ระบบนิเวศและทุกสรรพสิ่งโดยปราศจากทุกความขัดแย้ง ความรุนแรงซึ่งอันจะนำมาถึงความสูญเสียทางทรัพย์สินและชีวิต สันติภาพในเชิงทวิภาวะประกอบด้วย สันติภาพภายใน หมายถึงสภาวะที่จิตหลุดพ้นจากการครอบงำของสิ่งต่างๆ อันเป็นสภาพจิตที่ไร้ความขัดแย้งความรุนแรงทุกชนิด ซึ่งพุทธศาสนาเรียกภาวะนี้ว่า “นิพพาน” สันติภาพภายนอก หมายถึงสภาวะที่บุคคล สังคมและโลก ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคี มีเสรีภาพและเคารพในสิทธิมนุษยชน

สรุปว่า สันติสุข หมายถึงการที่ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบ มีความสุข ความเมตตา กรุณาต่อกัน ช่วยเหลือกัน มีความสามัคคี ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของคุณธรรม

ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และ วิเชียร แสนมี (2563) กล่าวว่า สันติสุขมีความสำคัญในลักษณะทำให้เกิดความสบาย ความเย็นใจ ความสงบ ระวัง เป็นความสุขที่เกิดจากภาวะแห่งความสงบและสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าไปถึงความอิสระจากปัจจัยทั้งปวง สันติสุขมีความสำคัญที่ต้องมีความเข้าใจ เห็นชอบถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิต เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้วการดำเนินชีวิตจะเป็นไปอย่างถูกต้อง ความคิด คำพูดและการกระทำ สันติสุขมีความสำคัญที่พระพุทธเจ้าส่งเสริมสอนให้มนุษย์เข้าถึง สังฆธรรมแห่งชีวิตและสันติสุข รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้งจากความเห็นแก่ตัว การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หมายถึงการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ ด้วยการไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (พระมหาปริดา ขนฺติโสภโณ, 2559)

หากสังคมยังไม่มีสันติสุข การขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้ง เกิดความสูญเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนเกิดขึ้นอีกกับผู้คนในสังคม หากมุ่งเน้นพัฒนาวัตถุ โดยละเลยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณ ความขัดแย้ง ความรุนแรง ทำร้าย ทำลาย การโกรธแค้น ฯลฯ ยังมีอยู่ในหมู่ผู้คน สร้างความทุกข์ ความวุ่นวาย ไม่สงบให้เกิดขึ้นต่อใจอยู่เนือง ๆ สังคมที่มีแต่ความสันติสุขจะเป็นสังคมที่ที่ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้มีสันติภาพ ซึ่งพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต, 2537) กล่าวว่า สันติภาพจะเกิดขึ้นได้ไม่ควรละเลยมิติด้านจิตใจ เพราะสันติภาพที่แท้จริงคือ เกิดขึ้นจากจิตใจของมนุษย์ก่อน ตราบใดที่จิตใจของบุคคลยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นเชื้อแห่งความขัดแย้ง สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดไม่ได้ ซึ่งสันติภาพภายในนี้มีอยู่ในระดับความรู้อย่างแท้จริง ทำให้จิตมีอิสรภาพหลุดพ้นจะพัฒนาจิตเพื่อให้รู้แจ้งหลุดพ้น เข้าใจและขจัดความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ จิตต้องมีปัญญา ปัญญาต้องได้รับการหมั่นฝึกฝน สันติสุขและสันติภาพนั้นไม่ได้อยู่ที่ใด หากแต่อยู่ในจิตใจของเราทุกคน

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหยายน

มหายาน เป็นนิกายในพระพุทธศาสนาฝ่ายอาจารย์วาท ที่นับถือกันอยู่ในประเทศแถบตอนเหนือของอินเดีย เนปาล จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม มองโกเลีย ไปจนถึงบางส่วนของรัสเซียและไทย

จุดเด่นของมหายาน คือ แนวคิดในการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์และสร้างบารมี เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ชีวิตในโลกไปสู่ความพ้นทุกข์ เพราะแนวคิดเช่นนี้ของมหายานที่จะเป็นจุดข้อดีในการเสริมสร้างสันติและความสุขให้แก่โลกด้วย เพราะการมุ่งช่วยเหลือทุกชีวิตให้พ้นจากความทุกข์ การที่ผู้คนประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์ ที่สำเร็จบรรลุปุทธเกษตรสุชาวดีด้วยเพราะใจมีสุขได้สำเร็จ เนื่องด้วยพระโพธิสัตว์ตามแนวมหายานทั้งหลายผู้ก้าวสู่พุทธเกษตร ล้วนเป็นผู้สมบูรณ์พร้อมด้วยจริยวัตรและปณิธาน ต่างก็ประพฤติคุณธรรมดำรงตนอยู่ในกุศลธรรมและดำเนินจริยาด้วยอุบายะที่ชาญฉลาดทั้งสิ้น จึงได้ตรัสรู้เข้าสู่พุทธเกษตรด้วยความเต็มใจสมควรทำตามอย่าง ให้ทำลายกิเลสแก้ปัญหาคความขัดแย้ง การแบ่งแยก อันเป็นเหตุโหม่นนำให้ทำลายความสุขสงบของสังคม เป็นการสร้างคนดีให้สังคมกระบวนการในการเสริมสร้างสันติสุขตามแนวพุทธศาสนามหายาน

สุวิญ รักษัตย์ (2555) กล่าวถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามหายาน ได้แก่ หลักคุณธรรมเป็นหลักคำสอนในการบำเพ็ญ เรียกว่า บารมี ซึ่งมี 6 ข้อ จึงเรียกว่า บารมี 6 ได้แก่ 1) ทานบารมี 2) ศีลบารมี 3) ขันติบารมี 4) วิริยบารมี 5) สมาธิบารมี และ 6) ปัญญาบารมี

หลักมหาปณิธาน 4 เป็นอุดมคติของพระโพธิสัตว์ ซึ่งต้องตั้งไว้ในใจ ดังนี้ 1) ต้องโปรดสัตว์ทั้งหลายให้สิ้น 2) ต้องละกิเลสทั้งหลายให้หมด 3) ต้องศึกษาอบรมในธรรมทั้งหลายให้เจนจบ และ 4) ต้องบรรลุปุทธภูมิให้จงได้

หลักคุณสมบัติ 3 คือคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ มี 3 ประการ ดังนี้ 1) มหากรุณา ได้แก่ ต้องเป็นผู้มีจิตใจกว้างใหญ่ มีจิตใจกรุณาอย่างไม่มีขอบเขต 2) มหาปัญญา ได้แก่ ความเป็นผู้ทันต่อกิเลสไม่ตกเป็นทาสของกิเลส มีปัญญาเห็นแจ้งในธรรม และ 3) มหาอุบาย ได้แก่ ความเป็นผู้ฉลาดในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ เป็นการหาทางใช้กุศโลบายเพื่อขจัดทุกข์ให้สรรพสัตว์ให้ได้

หลักอัปปมัญญา 4 คือการอบรมจิตให้มีคุณสมบัติอันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ กล่าวคือ

เมตตา มุ่งให้มีความสุขแก่สรรพสัตว์โดยไม่เลือกหน้า ปราศจากดีต่อสัตว์ทั้งปวง

กรุณา มุ่งปลดปล่อยความทุกข์ให้ผู้อื่น เห็นความทุกข์ของผู้อื่นเหมือนกับความทุกข์ของตนเอง หรือยิ่งกว่าความทุกข์ของตนเอง

มุทิตา พลอยยินดีต่อการมีความสุข มีความสำเร็จของผู้อื่น ไม่มีจิตริษยา

อุเบกขา วางใจเป็นกลาง กล่าวคือ ไม่ยึดถือในความดีว่า ตนเองได้กระทำให้แก่ผู้อื่นและไม่ปราศรันาที่จะได้รับการตอบแทนจากการทำความดีต่อผู้อื่น โดยให้ระลึกเสมอว่า ความดีนั้น เป็นการบำเพ็ญ (ชานี แสงภักดี, 2558)

สรุปว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนามหายาน ตามที่กล่าวมา เป็นหลักคำสอนหรือโพธิสัตว์มรรค ที่สามารถใช้เป็นแนวทางที่พระโพธิสัตว์ปฏิบัติที่นำมาสร้างเสริมสันติสุข ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมหรือบารมี 6 หลักมหาปณิธาน 4 หลักคุณสมบัติ 3 และหลักอัปปมัญญา 4

การเสริมสร้างสันติสุขในสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาหยาณ

การนำแนวทางของพระพุทธศาสนาหยาณมาเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย คือ การนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาหยาณ มาประพฤติปฏิบัติโดยเริ่มที่ตัวบุคคลแล้วชักชวน สอน ช่วยเหลือให้ผู้อื่นปฏิบัติ วิธีที่ผู้คนในสังคมที่ถ้าประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม ดำรงตนอยู่ในสมาธิ ใช้ปัญญาอย่างมั่นคงด้วยขันติ วิริยะ สังคมที่เต็มไปด้วยจิตใจของผู้คนเช่นนี้จะเกิดความสันติและทุกคนในสังคมจะมีแต่ความสุข ซึ่งองค์ความรู้ที่บูรณาการจากแนวทางของพระพุทธศาสนาหยาณเพื่อให้ผู้คนปฏิบัติเพื่อนำสันติและความสุขเกิดขึ้น ดังนี้

1. ประพฤติตามหลักอแปมา 4 แนวทางการปฏิบัติ

1) เจริญเมตตา พระพุทธศาสนาหยาณ ต่างมุ่งให้ผู้คนบำเพ็ญตนตามแบบพระโพธิสัตว์ มุ่งเมตตา ให้การช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เมตตาที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างสันติและทำให้ผู้คนมีความสุข เพราะผู้คนในโลกนี้หากมีความเมตตาต่อกัน มนุษย์จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งเมตตาบารมีเป็นอุดมคติของมหาณที่ปฏิบัติกันอยู่เป็นปกติ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2518) ความเมตตาทำให้เกิดการเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทำร้ายทำลายเบียดเบียนกัน พระพุทธศาสนายกย่องการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนว่าเป็นการให้ที่บริสุทธิ์ไม่หวังผลตอบแทน เป็นการให้ที่ประกอบด้วยเมตตา ซึ่งการช่วยเหลือสรรพสัตว์

2) เจริญมหารุณา ให้มีจิตใจปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข พระพุทธศาสนาเน้นคุณธรรมในการช่วยเหลือผู้อื่นเรียกว่าเมตตากรุณา เพื่อสละความเห็นแก่ตัว การยึดติดอัตตา เป็นเหตุให้เกิดการแย่งชิง ทำลายสันติสุขระหว่างกัน

3) เจริญมุทิตา ผู้บำเพ็ญบารมีโพธิสัตว์เป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณาตั้งปณิธานที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเสมอด้วยความเสียสละ ซึ่งการให้ที่สำคัญที่สุดคือการช่วยแนะนำ ชักชวน สอนให้ผู้คนเป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งจะทำให้ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้การช่วยเหลืออย่างไม่มีขอบเขต ปัจจัยเรื่องเพศ ความเป็นชาติ การนับถือศาสนาต่างกัน ภาษาที่ใช้สื่อสารอาจทำให้เข้าใจวัฒนธรรมและความคิดแตกต่างกัน แบ่งแยกด้วยอัตตา เหล่านี้คือปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก ชัดแย้งจนก่อการทะเลาะแบ่งแยก โต้เถียง แยกแยก ฯลฯ

4) เจริญอุเบกขา ด้วยการระลึกและปฏิบัติตามมหาปณิธาน 4 กล่าวคือ การมุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์ด้วยการโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หมดสิ้น ดังนั้น การมีเมตตา กรุณา มุทิตา ต่อผู้อื่นในสังคมอย่างไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

2. ให้ดำรงตนอยู่ในกุศลธรรมด้วยการบำเพ็ญตามหลักบารมี 6 ซึ่งเป็นการสร้างกุศลธรรมบำเพ็ญของพระโพธิสัตว์ การสร้างทานบารมี เสียสละ ทรัพย์ อวัยวะ ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งการเสียสละทรัพย์คือการเสียสละทางวัตถุได้แก่ บริจาคทรัพย์และสิ่งของ เสียสละอวัยวะ ได้แก่ ใช้กายช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละทางใจคือ มีเมตตากรุณา ให้อภัย เป็นหลักบารมีที่มหาณปฏิบัติ และพึงปฏิบัติ ดังนี้

1) ทานบารมี การที่จะมีทานบารมีได้ โดยใช้การเจริญเมตตาช่วย เพื่อให้มีจิตมีแต่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข จะช่วยการประพัตทานบารมีจะสำเร็จได้ด้วยดี

2) รักษาศีล การสำรวมสังวรในอินทรีย์กุศล ศีลเป็นหนึ่งในหกในการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ในมหายานแบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ (1) การควบคุมการไม่ให้ทำร้าย ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติดีกในกาม ไม่ดื่มสุรา เสพยาเสพติด (2) การควบคุมวาจา คือ เว้นจากการพูดเท็จ คำหยาบ คำไม่สุภาพ คำไม่จริงและเหตุผล และ (3) ควบคุมใจหลีกเลี่ยงความโลภ โกรธ หลงและความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

การรักษาศีลทำให้ไม่คิดทำร้าย ทำลายใคร ไม่ทำร้ายจิตใจ ไม่แย่งชิง สิ่งที่เป็นสิทธิ์ของผู้อื่นไม่คดโกง ไม่หลอกลวงด้วยคำพูด ไม่เสพสุรา เสพสารเสพติด แล้วทำให้ขาดสติ ลิดรอนสิทธิ์ของผู้อื่น การปฏิบัติได้ตามหลักศีลเหล่านี้ ทำให้ไม่เบียดเบียน ก่อความเดือดร้อนทางกาย ทางใจแก่ผู้อื่น ที่ทำให้ออกการเป็นศัตรู อาฆาต โกรธแค้น พยาบาท จนทะเลาะวิวาท มุ่งพาดฟันแก้แค้นต่อกัน เพราะการไม่ปฏิบัติตามหลักของศีล

3) ขันติบารมี อดทนต่ออุปสรรค ไม่ย่อท้อถอยต่อการช่วยเหลือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความอดทนได้แก่ ไม่ถือโทษ ไม่โกรธตอบและให้อภัย

4) วิริยบารมี วิริยบารมีมุ่งทำความดีช่วยเหลือผู้คนในสังคมโดยไม่ท้อถอย วิริยบารมีและขันติบารมีเป็นคุณธรรมที่ผู้สนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ แก่ไขสันตสิขให้เกิดขึ้นต้องอาศัยความเพียรและความอดทน สมาธิกับปัญญาบารมีทำให้เข้าใจว่าต้องทำอะไรและสันตสิขเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักร่วมกัน

5) ปฏิบัติสมาธิบารมี สมาธิมีความจำเป็นเพราะทำให้จิตมีความสงบ ระวังไม่หวั่นไหวต่อเหตุทั้งหลายในสังคมจะทำให้ชักจูงใจในคุณธรรมที่ต้องปลูกฝัง เพื่อเป็นฐานรองรับคุณธรรม สมาธิมีความจำเป็นเพราะทำให้จิตมีความสงบ ระวังไม่หวั่นไหว ปัญหาก็จะสามารถแก้ไขได้ด้วยการทำสมาธิ ความสงบสุขอันเป็นสิ่งที่ดี หรือที่เรียกว่าคุณธรรมส่วนมากก็ล้วนมาจากจิตใจที่ดีของมนุษย์

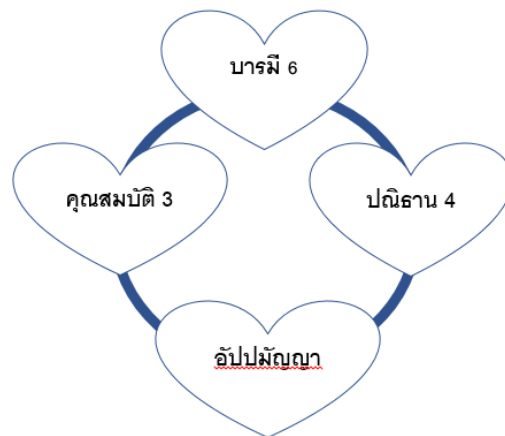
6) ปฏิบัติปัญญาบารมี การฝึกตนให้รู้แจ้ง ได้แก่ ปัญญาเป็นบารมีธรรมที่สามารถนำมาใช้ควบคุมและลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยปัญญาโดยการมีเมตตาไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จึงต้องแสดงปณิธานแห่งเมตตาต่อคนอื่นทุกคน

เสถียร โพธิ์นันทะ (2518) กล่าวถึงอุดมคติของมหายานว่า ให้ทุกคนบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อที่จะได้ช่วยปลดปล่อยทุกข์ของสัตว์โลกได้กว้างขวาง ฉะนั้น พึงปฏิบัติตามหลักคุณธรรมหรือ บารมี 6 เพื่อทำลายโลภะต้นเหตุของการทำให้เบียดเบียน แย่งชิง เพื่อเป็นของตน ขันติและวิริยะทำลายกิเลสต้นเหตุของการเกิดโทสะจนทำลายล้างผู้ที่ตนโกรธ ไม่พอใจ สมาธิและปัญญาจะทำลายโมหะต้นเหตุของการไม่เข้าใจความไม่รู้ทำให้นอกจากไม่ได้ช่วยไม่เกิดสันตสิข แต่กลับเป็นผู้ทำลายสันตสิขในสังคม ปัญญาที่เห็นความจริงทำให้ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส

สรุปว่า หากผู้คนได้รับปัญญาจากพุทธธรรมก็สามารถจะรู้แจ้ง รู้วิธีปฏิบัติตน การเผยแผ่ด้วยมหาอุปาย จากการปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่เกิดจากเมตตาในการช่วยเหลือ ชักจูงผู้คนให้ศรัทธา วิธีแห่งพุทธมหายานจะเป็นอีกแนวทางที่สร้างสันติสุขให้จิตใจผู้คนได้ การประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแบบคำสอนของพระพุทธศาสนาพุทธมหายาน จะนำความเอื้ออาทรเกื้อกูลอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ที่กล่าวมาย่อมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม

การนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาพุทธมหายานมาเสริมสร้างสันติสุข

ในการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมไทย แสดงเป็นโมเดลได้ดังแผนภาพ ที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์ใช้

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการหลักบาร์มี 6 มหาปณิธาน 4 คุณสมบัติ 3 และอัปมัญญา 4 ที่นำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

- 1) บาร์มี 6 ทานและศีลบาร์มีช่วยกำจัดโลภะ ขันธ์และวิริยะช่วยกำจัดโทสะ สมาธิและปัญญาช่วยกำจัดโมหะ
- 2) มหาปณิธาน 4 ช่วยให้มีจิตใจมุ่งมั่น แน่วแน่ ที่จะช่วยตนเองและผู้อื่นในสังคมหลุดพ้นจากความทุกข์ ตัดกิเลสได้สำเร็จ
- 3) คุณสมบัติ 3 ช่วยให้การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การทำงาน อย่างประกอบด้วยปัญญา รู้เท่าทัน เห็นแจ้งในการกระทำที่ไม่ดี เช่นเบียดเบียนผู้อื่น
- 4) อัปมัญญา 4 การมีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล สงสาร สามัคคี ไม่เบียดเบียน ทะเลาะ ชัดแย้ง สร้างความดีศรีอันให้ตนเองและผู้อื่นในสังคม

บทสรุป

แนวคิดการเสริมสร้างสันติสุขในสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาพุทธมหายาน มุ่งให้สังคมจะไม่มี ความทุกข์ ภัยอันตรายและการเบียดเบียนทะเลาะเบาะแว้ง แดกความสามัคคี มีความขัดแย้งกัน ลด ละ

เลิกจากกิเลสที่เป็นต้นเหตุ ทำให้โลกอยู่ไม่เป็นสุขเพราะขาดคุณธรรม ทำให้กระทำความไม่ดีงาม ขาดปัญญา ไม่มีความเมตตา กรุณา ดังนั้น จึงต้องอาศัยการประพฤติคุณธรรม ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง ก่อนแล้วสอน ชักชวน ช่วยเหลือให้ผู้อื่นปฏิบัติ อย่างมีความอดทน หมั่นเพียร หมั่นอบรมจิตด้วยสมาธิ ปัญญาที่จะช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ไปด้วยกันตามหลักคำสอนปณิธาน 4 อย่างมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอย่างไม่มีประมาณ เพื่อตัด ลตกิเลส ไข่มหาปณิธาน 4 เป็นกำลังที่จะทำให้การปฏิบัติตนและการช่วยเหลือผู้อื่นมีความสุข มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หวังให้ผู้อื่นพ้นทุกข์อันเป็นแนวทางพระโพธิสัตว์ของพุทธมหายาน หากปฏิบัติตนและมุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้การช่วยเหลือแผ่กว้างขยายออกไปกว้างขวางมากเท่าใด สันติสุขจะยิ่งบังเกิดในสังคมและตนเองรวมทั้งผู้อื่นจะมีความสุขอย่างแท้จริงในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ชำนาญ แสงภักดี. (2558). *แนวคิดเรื่องโพธิสัตว์จรียาในพระพุทธศาสนา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร, พระครูพิพิธปริยัติกิจ, พระครูกลยาณสิทธิวัฒน์ และ กมลาศ ภูวนาธิพงศ์. (2563). การวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้และกระบวนการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(2), 79-91.
- ธานี สุวรรณประทีป, ชัยชาญ ศรีหาญ, พระปลัดประพจน์ สุภาโต และ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์. (2563). มิติของการตีความคำสอนของศาสนาส่งผลต่อจุดยืนและวิธีการเข้าถึงความจริงสูงสุด. *วารสารพุทธมัตต์*, 5(2), 88-97.
- พระครูปลัดจกักรพันธ์ กิตติภาโร (บุญกาญจน์). (2560). *รูปแบบการสร้างสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนาในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2537). *สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564, จาก <https://www.payutto.net/book-content/>
- พระนราศักดิ์ วรรณโม (ธรรมศรีใจ). (2560). *วิเคราะห์แนวคิดเรื่องสันติภาพของ ดิข นัท ธันท์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปริดา ขนดีโสภณ. (2559). พุทธธรรม: พลังขับเคลื่อนสู่สังคมสันติสุข. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2559*, 71-78.
- ประภาส แก้วเกตุพงษ์ และ วิเชียร แสนมี. (2563). พุทธศาสนา: แนวคิดเรื่องสันติสุข. *วารสารพุทธมัตต์*, 5(1), 63-73.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2561). *การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สุวิญ รักษ์ตย์. (2555). *พระพุทธศาสนamahayana*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บางกอกบลิ๊ก.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2518). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ*. กรุงเทพฯ: สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.